

СИЛАБУС ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Основи теорії гендеру»

Ступінь освіти	Бакалавр
Освітня програма	Культурологія
Заняття:	
Лекції	2 години на тиждень
Практичні	2 години на тиждень
Кількість кредитів ЄКТС	4 (120 годин)
Мова викладання	Українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:
<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5748>

Викладач: Матвєєва Катерина Вікторівна
Асистент кафедри філософії і педагогіки

E-mail: matvieieva.k.v@nmu.one

Консультації: 13.30-14.30 щосереди (крім святкових днів), ауд. 116 (онлайн, <https://cutt.ly/gNsnTrd>)

лекції та практичні заняття проводяться відповідно розкладу.

1. Анотація до курсу

Основи теорії гендеру – дисципліна вибіркового блоку навчального плану підготовки бакалаврів за освітньою програмою «Культурологія» знайомить з теоретичними положеннями і актуальними проблемами гендеру та гендерних досліджень. В цьому курсі розглянуто основні поняття і категорії гендерної теорії, що поєднують соціокультурну динаміку гендеру з історичними, філософськими, культурними особливостями сучасного суспільства, і українського, зокрема.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – сформувати відповідальну культуру філософського осмислення з гендерної тематики, яка позначається на толерантному ставленні до альтернативних точок зору, а також визначити важливість належного ставлення до прояву свободи особистості як однієї з пріоритетних цінностей.

Завдання курсу:

- створити у студентів систему знань про гендер і гендерні дослідження, з урахуванням питань гендерної рівності, про актуальність впровадження гендерного підходу до вирішення суспільних проблем, а також ознайомити із актуальними тенденціями гендерної теорії, особливостями гендерної соціалізації, трансформацією гендерних стереотипів.
- вміти здійснювати гендерний аналіз під час осмислення суспільних феноменів, розв'язувати гендерні конфлікти у побутовій і професійній сфері, підтримувати паритетні стосунки між статями, створювати виховне середовище, що позбавлено гендерних упереджень.
- надати розуміння, що розвиток професійно-важливих компетенцій позначається на дотримуванні рівних прав і можливостей як чоловіків, так і жінок, впливає їх на подальшу активну соціальну позицію.

3. Дисциплінарні результати навчання:

- Володіти основами феміністської критичної теорії і гендерно чутливими методами філософського аналізу, вільно орієнтуватися у сутності гендерного підходу.
- Застосовувати гендерну методологію в наукових дослідженнях, у власних наукових роботах, розкриваючи всі грані філософії гендеру.
- Здійснювати гендерну експертизу філософських і літературних джерел; обґрунтовувати власну точку зору щодо актуальних гендерних проблем у філософській проблематиці.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ	Внесок в загальну оцінку, %
Тема 1. Гендерна теорія та гендерні дослідження. 1.1. Гендер у міждисциплінарному полі наукових досліджень. 1.2. Специфіка філософського підходу для вивчення гендерної проблематики.	
<i>Підсумкове опитування за темою</i>	6
1.3. Методологія гендерних досліджень у соціально-гуманітарному знанні. 1.4. Становлення і розвиток гендерних досліджень в Україні.	
<i>Підсумкове опитування за темою</i>	6
Тема 2. Гендер як соціосимволічний конструкт статі. 2.1. Стать як біологічний і соціокультурний феномен. 2.2. Концепція статі в культурі і філософії. 2.3. Антична філософія про жіноче та чоловіче.	
<i>Підсумкове опитування за темою</i>	6

2.4. Статус жінки в епоху середньовіччя. Демонізація сексуальності. 2.5. Гендер європейського бароко. 2.6. Фемінінне й маскулінне в концепціях есенціалізму та конструктивізму. 2.7. Гендерні стереотипи та гендерна ідентичність.	
<i>Підсумкове опитування за темою</i>	6
Тема 3. Психоеаналітичні теорії суб'єкта. 3.1. Психоеаналіз як джерело для гендерної теорії суб'єкта. 3.2. Феміністська критика теорії фрейдизму. 3.3. Жіночий нарцисизм.	
<i>Підсумкове опитування за темою</i>	6
3.4. Роль «Іншого» для структури жіночої суб'єктивності. 3.5. Жіноча суб'єктивність у психоеаналізі Ж.Лакана. 3.6. «Інший» в некласичному психоеаналізі.	
<i>Підсумкове опитування за темою</i>	6
Тема 4. Філософія фемінізму: теорії жіночої суб'єктивності. 4.1. Екзистенціалістська концепція суб'єктивності в філософії. 4.2. Постфемінізм: проблеми та перспективи. 4.3. Постмодерністські теорії суб'єкта.	
<i>Підсумкове опитування за темою</i>	6
4.4. Постмодерністські концепції тіла й тілесності, влади, сексуальності, бажання. 4.5. Жіночі і чоловічі студії: основні напрямки розвитку та проблематика.	
<i>Підсумкове опитування за темою</i>	6
Тема 5. Гендерний вимір батьківства 5.1. Сім'я, партнерство, батьківство як об'єкт гендерних досліджень. 5.2. Ідеалізація материнства у культурі. 5.3. Репродуктивна функція жінки як основа гендерної нерівності.	
<i>Підсумкове опитування за темою</i>	6
5.4. Патріархальна міфологія материнства. 5.5. Материнство як соціокультурний конструкт.	
<i>Підсумкове опитування за темою</i>	6
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	
1. Гендерна теорія в ХХ ст.: фемінінність, маскулінність, андроцентризм, фалологоцентризм, патріархат, гендерна асиметрія, гендерна дискримінація, концепції гендерного егалітаризму.	
<i>Індивідуальне завдання</i>	4
2. Ліберальні теорії гендерної рівності.	
<i>Індивідуальне завдання 3. Гендерні теорії в психоеаналізі.</i>	4
3. Гендерні теорії в психоеаналізі.	
<i>Індивідуальне завдання</i>	4
4. Трансформація гендерних стереотипів у західноєвропейській філософії.	

Індивідуальне завдання	4
5. Гендерна рівність у медіа. Репрезентація жіночих та чоловічих образів	
Індивідуальне завдання	4
Захист індивідуальних завдань	20
Загальна кількість	100

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення*

Для навчання необхідно мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом. Активований акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Офіс365. Використання MSTeams (<https://teams.microsoft.com/>)

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного опитування та самостійної роботи складає не менше 60 балів.

Максимальне оцінювання:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
40	60	100

6.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи.

У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться підсумкове оцінювання (іспит) під час сесії. Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконаних індивідуальних завдань (дві практичні роботи), він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Іспит проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з 4 питань, відповідь на які оцінюється максимально в 100 балів, а мінімально в 60 балів.

Підсумкове оцінювання (якщо студент набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)	Диференційований залік відбувається у письмовій формі, складається з 20 тестових запитань, 1 відкритого запитання. Правильна відповідь на запитання тесту оцінюється у 4 бали. Правильна відповідь на відкрите запитання оцінюється у 20 балів. Відкриті запитання оцінюються шляхом співставлення з еталонними відповідями. Максимальна кількість балів за диференційований залік: 100
--	--

6.3 Критерії оцінювання теоретичної частини (разом 30 балів).

Теоретична частина оцінюється за результатами опитування, яке містить 3 питання, кожне з яких оцінюється 10 балів

У разі використання технології дистанційної освіти усне опитування за темами контрольної роботи може проводитися усно з використанням інструментів Office 365 та Zoom. Правильна відповідь **кожного питання** оцінюється 10 балами, а саме:

- **9-10 балів** – відповідь правильна, точна;
- **7-8 балів** – відповідь правильна, складає 80%;
- **5-6 балів** – відповідь не повна, складає 50%;
- **4-2 бали** – відповідь складає 20-40%;
- **1 бал** – відповідь неправильна повністю;
- **0 балів** – відповіді немає.

6.4 Критерії оцінювання практичної частини (разом 70 балів)

Практична робота передбачає виконання індивідуального завдання (2 завдання) та опанування тем практичних занять (5 тем). Правильна відповідь, або виконане індивідуальне завдання оцінюється максимально 10 балів за означеним вище критерієм. В індивідуальній роботі передбачено оцінювання елементів дослідницьких підходів (аналізу, синтезу, логічної аргументації, узагальнення, реферування та анотування першоджерел тощо).

Індивідуальні завдання оцінюються експертно, спираючись на компетентнісні характеристики, визначені НРК для бакалаврського рівня вищої освіти.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Політика щодо академічної доброчесності регламентується "Положенням про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті "Дніпровська політехніка". <http://surl.li/alvis>

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація) робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. Викладач зобов'язаний у такому випадку видати інше індивідуальне завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Усі письмові запитання до викладача щодо навчальної дисципліни можуть надсилатися на персональну корпоративну електронну пошту, на платформу Teams та на вайбер викладача.

7.3. Політика щодо перекладання

Роботи, які надано викладачеві для перевірки із порушенням термінів, оцінюються нижчими балами. Перескладання відбувається із дозволу декана у разі поважної причини (наприклад, хвороба).

7.4 Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням, він має право опротестувати виставлену оцінку у встановленому порядку.

7.5. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти відвідування занять є обов'язковим. Причиною невідвідування занять є хвороба, участь в університетських заходах, навчання за індивідуальним графіком та академічна мобільність, що задокументовано. Про причину відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача особисто або через старосту та самостійно надолужити пропущений матеріал. У разі міжнародної мобільності навчання може відбуватись в он-лайн режимі.

8. ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, педагогічні, лінгвістичні та культурологічні засади: монографія / кол. авт.; ред. Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай. — К.: «Хай-ТекПрес», 2018. — 348 с.
2. Камінська Н. В., Чернявський С. С., Перунова О. С. Засади розуміння гендеру та гендерної рівності [Текст] - Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 20 с.
3. Заграй Л. Д. Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології : навч. посіб. / Лариса Дмитрівна Заграй ; ДВНЗ "Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника". – Івано-Франківськ : Петраш К. Т., 2019. – 263 с.
4. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. [Текст]: К.: «К.І.С.», 2004, 536 с.
5. Словник гендерних термінів / укладач З. В. Шевченко. Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2016. 336 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

1. Батлер Дж. Гендерний клопіт: фемінізм та підриг тожсамості [Текст]: Дж. Батлер. – Київ, 2003. – 224 с.
2. Брайсон В. Гендер і політика часу. Феміністична теорія і сучасні дискусії. [Текст]: Пер. Сангл. К.: Центр видавничої літератури, 2011. 248 с.
3. Вступ до гендерних досліджень. [Текст]: Частина 1. Навчальний посібник. // під ред. І. Жеребкина. Харків: ХЦГД, 2001. 708 с.
4. Гендер для всіх. Виклик стереотипам / Т. Марценюк; за участі О. Богдан. Київ: Основа, 2017. 256 с.
5. Гендер для медій : підруч. із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Т. Ярманової. Вид. 3-тє, випр. та допов. Київ : Критика, 2017. 224 с.
6. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії в Україні. Центр Разумкова, 2016. 244 с.
7. Гендерні дослідження: Феміністська методологія в соціальних науках [Текст]: // під ред. І. Жеребкина. Харків: ХЦГД; 1998. 356 с.
8. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів [Текст]: Колектив авторів. Київ, 2014. 206 с.
9. Гобсбаум Е. Нова жінка [Текст]: Гендерний підхід: історія, культура, суспільство. Під ред. Л.Гентош, О. Кісь. Львів: ВНТЛ-Класика, 2003. С. 74–96.59.
10. Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та

практика: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес». 2018. 560 с.

11. Гендерний паритет в умовах розвитку сучасногоу країнського суспільства. [Текст]: Київ, 2003.

12. Дубиніна М. Гендерні особливості професійної самореалізації жінок // Теорія і практика сучасної психології. 2018. № 3. С. 24–27.

13. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі : науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2019. 288 с.

14. Кімелл М. Гендероване суспільство. [Текст]: Київ, Сфера, 2003, 494с.

15. Лазар І. Сучасний стан гендерних досліджень: Наукове видання [Текст]: / За наук.ред. О.Я.Лазара. Київ-Львів: ПАРАПАН, 2017. 230 с.

16. Левченко К. Б. Гендерне тяжіння: виклики та рішення. Харків : Фоліо, 2019. 316 с.

17. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. К. : Основи, 2017. 256 с.

18. Мірошниченко О. В., Михайліна Т. В. Насильство в сім'ї : соціально-правова сутність та засоби протидії. 2016. URL : [file:///C:/Users/Ira/Downloads/3874-7785-1-SM%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Ira/Downloads/3874-7785-1-SM%20(1).pdf).

19. Матвєєва К. Гендерна культура як невід'ємний чинник демократичного українського суспільства/К.Матвєєва/Гендерні студії у вищій школі: сучасні виклики та досягнення: матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, м.Львів, 5 вересня-16 жовтня 2022 р. - Одеса: Видавничий дім Гельветика, 2022. - с. 55-57. URL: <https://cutt.ly/q3wunNZ>

20. Матвєєва К., Порцева Л. Тонкощі гендерного питання і прояв цього аспекту в українській культурі/К.Матвєєва, Л.Порцева // Стежками української культурології. Збірник наукових статей. - Дніпро: Журфонд, 2022. - с.26-34.

21. Розуміння маскулінності та гендерної рівності в секторі безпеки України : аналітичний звіт / Чернявський С. С., Андросюк В. Г., Кудерміна О. І. та ін. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2020. 98 с.

22. Скотт Д. Жіноча історія [Текст]: Гендерний підхід: історія, культура, суспільство. Під ред. Л. Гентош, О. Кісь. [Текст]: Львів. ВНТЛ-Класика, 2003. С. 97–110.

23. Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів і насильства щодо жінок. Київ, 2018. 128 с.

24. Уварова О.О. Права жінок та гендерна рівність : навчальний посібник. Київ, 2018. 204 с.

25. Чухим Н. Гендер та гендерні дослідження в ХХ ст. [Текст]: "І". Незалежний культурологічний часопис. 2000. № 17. С.37-49.